

6. Case 87/97, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola v Kaserei Champignon Hofmeister GmbH & Co. KG and Eduard Bracharz GmbH // European Court Reports. – 1999. – P. I-1301.

7. Case C-36/02 Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH v Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn // European Court Reports. – 2004. – P. I-9609.

**В. Л. Погрібна¹,
Л. М. Герасіна²**

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗМІН

Термін «інформаційна війна» з'явився приблизно в середині 70-х рр. ХХ в. На Заході його «батьком» називають ученого-фізика Томаса Рона, який в 1976 р., у розпал «холодної війни», у звіті «Системи зброї й інформаційна війна» назвав інформацію самою слабкою ланкою збройних сил і оборони [1]. Офіційно цей термін вперше був ужитий у директиві міністра оборони США №3600 від 21 грудня 1992 р. В жовтні 1998 р. Міністерство оборони США ввело в дію «Об'єднану доктрину інформаційних операцій», в якій інформаційна війна визначалася як «комплексний вплив (сукупність інформаційних операцій) на систему державного і військового управління супротивної сторони, її військово-політичне керівництво, який вже в мирний час призводив би до прийняття сприятливих рішень для сторони-ініціатора інформаційного впливу, а протягом конфлікту повністю паралізував би функціонування інфраструктури управління супротивника» [2].

Сьогодні під інформаційною війною розуміють ведення дій, що застосовують для досягнення інформаційної переваги в забезпеченні національної військової стратегії шляхом впливу на інформацію й інформаційні системи супротивника з одночасним зміцненням і захистом власної інформації й інформаційних систем. Враховуючи, що її метою

¹ Доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

² Доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри соціології та політології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

є вплив на системи знань і уявлень супротивника, інформаційні війни по своїй суті – війни психологічні. І хоча сучасні політики намагаються довести, що інформаційно-психологічна війна – це породження сучасного інформаційного суспільства, основні принципи її ведення були сформульовані ще в VI в. до н.е. в наставляннях китайського філософа й військового діяча Сунь Цзи і зводяться до наступного:

1. Розтлівайте все гарне, що є в країні вашого супротивника.
2. Залучайте видатних діячів супротивника в злочинні діла.
3. Підривайте престиж керівництва супротивника й виставляйте його в потрібний момент на ганьбу громадськості.
4. Використовуйте в цих цілях співробітництво із самими підлими й мерзенними людьми.
5. Розпалюйте сварки й зіткнення серед громадян ворожої вам країни.
6. Підбурюйте молодь проти старих.
7. Заважайте всіма способами роботі уряду.
8. Перешкоджайте всіма способами нормальному постачанню ворожих військ і підтримці в них порядку.
9. Сковуйте волю воїнів супротивника піснями й музикою.
10. Робіть усе можливе, щоб знецінити традиції ваших ворогів і підірвати їхню віру у своїх богів.
11. Посилайте жінок легкої поведінки для того, щоб доповнити справу розтління.
12. Будьте щедрі на пропозиції й подарунки для купівлі інформації й спільників.
13. Взагалі не заощаджуйте ні на грошах, ні на обіцянках, оскільки це приносить прекрасні результати [3].

Як бачимо, за більше ніж 2,5 тис. років, які минули з тих часів, мало що змінилося як у принципах, так і способах проведення інформаційно-психологічної агресії.

Розглядаючи війну як збройну форму агресії, можна вважати, що в інформаційно-психологічній сфері агресія переростає у війну в тому випадку, якщо одна зі сторін конфлікту починає застосовувати проти своїх супротивників інформаційну зброю. Цей критерій є простим і надійним способом виділення із усього різноманіття процесів і явищ, що відбуваються в інформаційному суспільстві, тих, які представляють для нього і його нормального (мирного) розвитку найбільшу небезпеку.

Вважаємо, що до ознак, які вказують на те, що стосовно певної держави готується інформаційно-психологічна інтервенція, слід відносити:

1. Укрупнення геополітичних суб'єктів, створення нових союзів і коаліцій, у яких основною об'єднуючою метою є спільна конкурентна боротьба за право переважного впливу на певні частини інформаційно-психологічного простору та процеси, що в ньому протікають. При цьому основним завданням держави, яка виявила появу у своїх кордонів такої коаліції, є визначення дійсних цілей її створення й причин, що спонукали різнірідні геополітичні суб'єкти до подібного об'єднання.

2. Виникнення сприятливих умов для формування всередині держави й на її кордонах нових квазісамостійних суб'єктів геополітичної конкуренції, інтереси яких не збігаються (або прямо протилежні) інтересам держави в особі утворюючих її ядро суб'єктів і територій.

3. Нарощування іноземної присутності й впливу (фінансового, технологічного, інформаційного, ідеологічного) на національні відкриті телекомунікаційні мережі й ЗМІ з метою встановлення повного або часткового зовнішнього контролю над національними інформаційними ресурсами й психологічною сферою суспільства.

4. Створення за допомогою різноманітних (в т.ч. і маніпулятивних) інформаційних технологій негативного психологічного фону відносно діяльності (або окремих її напрямків) системи органів державної влади й місцевого самоврядування, що формує підґрунтя для миттєвої ініціації (у потрібний момент) бурхливої негативної й деструктивної реакції суспільства, спрямованої на державну владу.

Отже, в сучасному світі інформаційно-психологічна війна стає невід'ємною складовою міжнародних відносин і основним інструментом політичного примусу й досягнення політичних цілей. Саме вона є тим чинником, який може радикально змінити спрямованість геополітичних процесів і відносин в інформаційному суспільстві й спровокувати зсув геополітичних центрів тяжіння національних інтересів суб'єктів геополітичної конкуренції в інформаційній сфері. Крім того, наслідки акцій, що проводяться в рамках інформаційно-психологічної війни, здатні змінити саму структуру інформаційного простору, а також призвести до відчуження (економічного, культурного, юридичного відділення) частини території держави й перерозподілу інших видів стратегічно важливих ресурсів. Такі зміни неминуче призводять до порушення балансу геополітичних інтересів, що обов'язково відіб'ється на стані безпеки кожного міжнародного актора.

В теперішній час не розроблені міжнародні й національні правові норми, які дозволили би при відсутності офіційного оголошення війни з боку агресора юридично кваліфікувати ворожі дії іноземної держави в інформаційно-психологічній сфері, що супроводжуються завданням збитків інформаційній, психологічній або іншій безпеці держави. Також не вироблені чіткі, однозначні юридично закріплені критерії оцінки матеріального, морального й іншого збитку, що спричинений агресивними діями супротивника в інформаційній сфері. Це дозволяє різним суб'єктам міжнародних відносин активно використовувати весь арсенал методів і прийомів інформаційно-психологічної війни як основного способу досягнення геополітичних цілей. Таким чином, інформаційно-психологічна війна стає найбільш ефективним засобом досягнення державами-учасниками інформаційного протиборства безумовного лідерства у відповідній сфері – інформаційного домінування.

Література:

1. Thomas P. Rona, «Weapon Systems and Information War». Boeing Aerospace Co, Seattle, WA. 1976.
2. Joint Pub 3–13 «Information Operations», DOD US, December, 1998.
Електронний ресурс: режим доступу <https://militera.lib.ru /science/sun-tszy/01.html>

Ф. В. Веніславський¹

ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В АСПЕКТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Чіткий курс України на інтеграцію в Європейську політико-правову і соціальну спільноту, до економічної та політичної інтеграції в різноманітні регіональні та загальносвітові міждержавні організації, обумовлений, насамперед, очевидною орієнтацією переважної частини Українського народу на європейські цінності, до яких належать: верховенство права, правова держава, демократія, соціально орієнтована економіка,

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права України, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.